

ÉBERHARDT GÁBOR

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén megjelenő illegális bevándorlás

„Az államhatár átlépésekor be kell tartani az államhatár átlépésével összefüggő jogszabályi rendelkezéseket, valamint a határátkelőhely rendjét.”¹

A Csongrád megyei irány Magyarország európai unió, majd schengeni taggá válása óta jelent meg. Az egyre erősödő geopolitikai helyzet miatt a 2010-es esztendőttől dinamikusan növekvő, a normatív rendelkezésnek megfelelő, az arra kijelölt határátkelőhelyeken és nyitvatartási időben „legálisan” átlépésre jelentkező utazók kategóriáján kívül kerülő, „illegális” határátlépőkkel együtt megjelent a köztudatban a „migráns” kifejezés. Szerbiai viszonylatban jellemző módon több száz, több ezer fős nagyságrendben az illegális bevándorlók meghatározó aránya a volt Jugoszlávia utódállamaiból érkezett, míg az elmúlt három évben a kibocsátó közel-keleti, észak-, közép-, kelet-afrikai, arab államok, ritkábban távol-keleti, dél-amerikai térségből érkezők váltak jellemzővé.

A Romániával közös határszakaszon a vizsgált időszak első felében, alacsony számban, főként moldáv, török (kurd), illetve az arab országok állampolgárai kíséreltek meg a jogszabályok megszegésével, illegálisan a schengeni övezetbe jutni. Az utóbbiak túlnyomó többsége romániai menekülttáborokból, gyűjtőhelyekről szökött meg, illetve a jogszerű tartózkodás feltételeinek megszűnése után nem akart (nem tudott) visszatérni hazájába és indult Magyarországra mint tranzitállamnak tekintett ország irányába.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság határrendészeti feladatait jelentősen befolyásolta a 2014 végén, 2015 elején tapasztalt „koszovói válság”, valamint a 2015 második felében az „arab tavasz”² következményeként megnövekedett migrációs nyomás. Ennek elemzése után, a főbb migrációs útvonalak figyelembevételével alakítottuk ki a többlépcsős határőrizet komplex rendszerét.

¹ Az államhatárról szóló 2007. évi LXXXIX. tv. 11–11/A §.

² Arab tavasznak nevezik a 2011 elején, az arab államokban kirobbanó kormányellenes tüntetéssorozatokat. Az elnevezés a „népek tavasza” kifejezéshez visszanyúlva terjedt el, amely az 1848-as európai forradalmi hullámra utal. https://hu.wikipedia.org/wiki/Arab_tavasza

A megye szerbiai határszakaszára korábban hazai és nemzetközi szinten sem tapasztalt mértékű illegális bevándorlás okozta megpróbáltatások sora nehezedett, amely európai szinten is kiemelkedő számú illegális bevándorló elfogásához vezetett, és korábban nem alkalmazott rendészeti protokollok kialakítását, alkalmazását igényelte.

Az államhatáron átjutva a segítőkkal, vagy azok nélkül a kiépült közlekedési infrastruktúrával akár három-öt óra alatt is el lehet jutni Magyarország területéről a belső határokon történő határellenőrzés nélkül, Nyugat-Európa irányába.

Az illegális bevándorlás főbb megjelenési formái

A klasszikus balkáni útvonal jellemzője, hogy a legnagyobb migrációs folyamat az ideiglenesen befogadó, migrációs tranzitállamként értékelhető Törökországból indul és Görögországon, Albánián, Macedónián és Szerbián keresztül éri el hazánkat, ezzel jelentős nyomás alá helyezve a szerb–magyar szárazföldi határszakaszunkat.

A határsértők elfogása során itt is egyre jellemzőbbé vált a hitelesnek értékelhető közokiratot bemutatni nem tudó, ám magukat iraki, szomáliai, afganisztáni, pakisztáni, szíriai, kurd (háborús övezetek) állampolgároknak valló, illetve koszovói és szerbiai állampolgárok megjelenése.

Az elfogott és eljárás alá vont illegális bevándorlók számában ugrásszerű változás és a számadatok szerint a legnagyobb növekedés 2014 júliusától következett be, és kimagasló volt 2014. október, november, december hónapokban, valamint 2015. januárjában, illetve február első felében.

A napi elfogások száma a migrációs hullám miatt oly mértékben megnövekedett, hogy a Szegedi Határrendészeti Kirendeltségre (szükséges a mai napig) megerősítő erőket kellett átrendelni.

A tiltott határátlépést elkövetők számadataiban, belső összetételében jelentős változás állt be.

2015. február végéig legnagyobb létszámban koszovói (32 százalék), afgán (20), és szír (20), kisebb arányban palesztin, pakisztáni, iráni, indiai, bangladesi, iraki, valamint az észak-afrikai és arab országok polgárai próbáltak Magyarországra területére jutni.

Az elfogottakkal kapcsolatos adatok érdemben változtak meg. A német és az osztrák szakértők Szerbiába történő vezénylésével, a határ menti közös járőrözéssel, valamint ennek következtében a szerbiai rendőri szervek hatá-

rozottabb fellépésének, a koszovói kormány szigorító intézkedéseinek következtében közel nyolcvan százalékkal visszaesett a koszovói állampolgárok által elkövetett tiltott határátlépések száma.

Ebben az időszakban azonban belső arányait tekintve növekedett a szír, afgán, bangladesi, szomáliai, eritreai, iraki, pakisztáni, jemeni, palesztin, szudáni állampolgárok által elkövetett illegális határátlépések száma.

A nagy migrációs nyomás hatására a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén megnövekedett az embercsempészek száma is, ennek felderítésében jelentős eredményeket értünk el.

Kiemelkedő növekedés a zöldhatáros szerbiai határszakaszon, Ásotthalom közúti határátkelőhely mellett, illetve Ásotthalom és Mórahalom, majd a Tisza árterében, Röske térségében következett be.

A romániai határszakaszon az illegális bevándorlók határainkon történő átjuttatásához a közúti határátkelőhelyeken jellemzően a gépjárművekben történő elbújtatást választották.

A 2009 óta tartó és ismert görögországi, közel- és távol-keleti politikai helyzet miatt az illegális bevándorlás növekedésével az ahhoz kapcsolódó jogsértések száma is emelkedő tendenciát mutat.

Megyéinkben 2015-ben jellemzően a hatályos Btk. 353. §-ába ütköző *embercsempészs* bűncselekmények miatt indultak eljárások, de folyt nyomozás a Btk. 354. §-ába ütköző *jogellenes tartózkodás elősegítése* és a 355. §-ba ütköző *családi kapcsolatok létesítésével való visszaélés* bűncselekmények miatt is.

A csempészs koordinálását a csempészett személyek nációjához tartozók, nemzetiségi alapon szervezve, az operatív rendőri beépülés lehetőségét minimálisra csökkentve végzik, például az afgán bevándorlók mozgását afgán, a koszovóiakét albánok szervezik.

A helyi – szabadkai – szervező feladata csak az államhatáron történő átjuttatás megszervezésére, a továbbszállítást végző személyek felkutatására irányul. A bevándorlókkal a kapcsolatot a saját nemzetiségű szervezőjük folyamatosan tartja a személyes kontaktuson túl, rejtett számú okostelefon-applikációkon keresztül, kombinált módszerekkel.

A koszovói albán nemzetiség esetében – amelynek migrációban való mértéke az ismert időszakban drámaian növekedett – sok esetben a „sétáltatást” is saját állampolgár végezte, így elfogáskor nem lehetett megállapítani, ki a bűncselekmény elkövetője, azokra a kísért személyek a bosszú reális veszélye miatt érdemi nyilatkozatot nem tettek.

Bár az elmúlt időszakban az embercsempészs bűncselekmény miatt kiszabott büntetések mértéke nőtt – sok esetben letöltendő szabadságvesztésre

ítélte az elkövetőket a bíróság –, e büntetések visszatartó ereje a megszerzhető jelentős haszon miatt továbbra is csekély maradt.

A romániai szakaszon az embercsempészás többségében továbbra is a határátkelőhelyeken, járművekben kialakított rejtékhelyeken történt.

Az illegális bevándorlás dinamikáját, összetételét és irányait az elmúlt öt évben több tényező is érdemben befolyásolta:

- Szerbia, Macedónia és Montenegró állampolgárai 2009. december 17-től, Albánia, Bosznia-Hercegovina állampolgárai 2010. december 15-től vízummentességet kaptak az Európai Unió tagállamaiba, ennek következtében visszaesett az illegális migrációban történő részvételük aránya.
- Szerbia 2010. december 3-án megszüntette a Törökországra és Albániára vonatkozó vízumkényszert, valamint számos migrációs kibocsátó országgal vízummentességi megállapodása van. A könnyebb beutazás lehetőségének következtében az illegális bevándorlásban részt vevő törökök (kurd nemzetiségűek) aktivitása azonnal megnőtt.
- Már 2009-ben érezhető volt, hogy Görögország képtelen a területén lévő több tízezer menekült és bevándorló helyzetét érdemben kezelni. Nemzeti hatóságai felszólították ugyan őket az ország harminc napon belül történő elhagyására, de mivel a külföldieknek semmilyen okmányuk nem volt, így a legális távozás lehetősége eleve reménytelen volt.
- A szerbiai hatóságok – hasonlóan a görög eljáráshoz – az illegálisan érkezett harmadik országbelit tíz napon belül az ország elhagyására szólítják fel. A távozás feltételeit azonban itt sem teremtették meg, így a végkifejlet előre borítékolható volt.
- Szíria vonatkozásában a 2011 márciusa óta tartó polgárháború és az Iszlám Állam ellen folytatott harc miatt családok tömegei menekültek el lakhelyeikről a visszatérés reménye, lehetősége nélkül.
- Afganisztánban a választások eredményét elutasító szervezetek terrortámadásai, az amerikai és brit katonák kivonulása miatt biztonságpolitikai hiátus alakult ki, amelyben a tálibok újra megerősödtek. Sok család emiatt attól félt, hogy a tálibok vagy a kormányerők a fiatal fiúkat elviszik katonának.
- A Koszovóban élő lakosság extrém mértékben elszegényedett, a helyi lakosság tizennyolc százaléka napi 0,90 eurócentből, illetve huszonhét százaléka szegénységben, napi 1,40 euróból él. Az ország lakosságának körében hatvanszázalékos a munkanélküliség. A korrupció, a szervezett bűnözés és az ismeretségen alapuló foglalkoztatás Koszovó legnagyobb ellensége, mindez távozásra kényszeríti a lakosságot. Jellemző a megélhetési, jövedelemszerzési menekülés, a segélyszerzési rendszer adta lehetőségek kihasználása.

- Szerbiával uniós szintű idegenrendészeti tárgyalások zajlottak a harmadik országbeli illegális bevándorlók toloncolással történő visszavételéről. Ennek nyomán visszafogadták a nem szerbiai állampolgárokat is, ha bizonyítható volt az országukból kifelé irányuló illegális határátlépés. Ez azzal járt együtt, hogy számottevően megnőtt a kiutasítások és kitoloncolások száma. Ezt a fogadási kötelezettségét Szerbia a tömeges mozgás időszakában egyoldalúan beszüntette.
- Egyéb afrikai, ázsiai, dél-amerikai országok gazdasági menekültjei jelentek meg, akik a jobb megélhetés reményében hagyták el otthonaikat.
- Az „eboiapánik”-nak nevezett egészségügyi veszélyhelyzet polgári személyek körében jelentkezett.
- Az egységes európai jogi, rendészeti fellépés hiánya a koszovói válság kezelésének mintájára.
- Nemzetközi szervezett bűnözés térnyerése, nehézkes jogalkotási és jogérvényesítési protokoll a migrációban érintett államokban.
- Legitim és illegitim szervezetek, magánszemélyek, közszereplők, politika, média politikai döntéseket befolyásoló hatásmechanizmusának térnyerése.

Az illegális bevándorlás kezelésekor tapasztalt főbb problémák, alkalmazott metodikák

Meghatározó jelentőségűnek értékelhető a lakosság bűnmegelőzési tájékoztatása, amivel az előzmény nélküli és megalapozatlan félelmek, valós hiátusok kezelése, önbíráskodások váltak megelőzhetővé.

A lakossági felvetések gyűjtése és elemzése alapján, valamint a térség közbiztonsági és bűnügyi helyzetének folyamatos kontroll alatt tartásával, a konkrét adatok és elemzési-értékelési információk ismeretében hajtottunk végre célirányos bűnmegelőzési tájékoztatásokat valamennyi rendelkezésre álló lehetőség kihasználásával.

A külterületen élők által jelzett problémák (kisebb értékre, de folyamatosan bekövetkező lopások, rongálások) a kiemelt járőrsűrűségnek, a gyors reagálásnak, bűnmegelőzési figyelemfelhívásoknak köszönhető komplex közrendvédelmi és bűnügyi tevékenységrendszernek hála, meghozta azt a nemzetközi felületeken is elismert eredményt, amely szerint a térségben élők biztonsága a kritikus időszakokban sem csorbult, az a magyar rendőrség által biztosított volt.

A lakosság biztonságérzetével összefüggésben megjelenő egyéb típusú próbatételek rendészeti és bűnügyi kezelése mellett indokolt volt az operatív együttműködő szervek bevonása is.

A nyíltan észlelhető, szervezett bűnözéshez kapcsolható embercsempész tevékenység szervezői hálózatának feltérképezése mellett érdemi feladat volt a szélsőséges, kihívóan köznyugalmat zavaró civil önszerveződések beazonosítása, az általuk tervezett erőszakos cselekmények, a biztonságérzetet és köznyugalmat zavaró, hangulatkeltésre alkalmas rendezvények megelőzése, megakadályozása, felszámolása.

A hatékony együttműködés nyomán súlyosan szélsőséges, nagy nyilvánosság előtt is ismertté vált cselekmények nem következtek be.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság a rendőrség hatáskörén túlnyúló és a közbiztonsággal összefüggő problémákat a rendelkezésére álló csatornákon továbbította, kezdeményezte a megfelelő kormányzati szintű támogatást.

Ilyen jellegű igény és arra adott válasz a teljesség igénye nélkül a következő:

- A terménykárok (lopás, rongálás) kezelésére a kárenyhítés rendjének normatív szabályozása, biztosítása.
- Településeken térfigyelőkamera-rendszerek telepítésének, fejlesztésének kormányzati támogatása.
- Önkormányzatok berkein belül működő helyi polgárőr egyesületek tevékenységének finanszírozásának támogatása.

Szintén a civil kül- és belterületi lakosság által jelzett és a hatáskört, valamint a helyi önkormányzatok gazdasági potenciálját meghaladó, kormányzati támogatással kezelt problémává vált a térségben az illegális bevándorlók által hátrahagyott, kvázi veszélyes hulladék összegyűjtése, szállítása, megsemmisítése.

Előző problémakörhöz kapcsolható, szintén megoldást igénylő nehézség-halmaz volt a humán egészségügyi veszélyeztetettség.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság egészségügyi és pszichológiai alosztálya – együttműködve a tisztiorvosi szolgálattal – fórumokon és rendelkezésünkre bocsátott kommunikációs felületeken hiteles tájékoztatásokat, egészségvédelmi ajánlásokat tett közzé.

Az illegális bevándorlással kapcsolatos rendészeti feladatok egyik szintén kritikus eleme a médiával történő kapcsolattartás rendje.

Mint az már több esetben is felvetődött, több területen – így a kommunikációban is – okozott nehézségeket az előzmény és minta nélküli feladatrend-

szer kezelése, a hiteles tájékoztatási stratégia kialakítása és annak megvalósítása lakossági pánik kiváltása nélkül.

Mindamellett, hogy a határszakaszunkat érintő illegális bevándorlás témája nemcsak hazánkban, hanem nemzetközi szinten is népszerűbbé vált, a feladatot kezelő elsődleges hatóságként a rendőrség a hiteles tájékoztatást az általa irányított keretek között igyekezett tartani, erősítve a lakossági köznyugalmat.

Ennek a tudatos tevékenységnek is tulajdonítható, hogy a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság a történelmi egyházakkal és nemzetközi szinten is hitelesnek minősített karitatív szervezetekkel együttműködve, központi szinten a Karitatív Tanács által is koordináltan hajtotta végre nemzetközi szinten is követendő példaként értékelt humanitárius tevékenységét.

Meg kell említeni azt az óriási munkaterhet, amellyel az idegenrendészeti feladatokat ellátó rendőri állomány az eljárás alatt álló személyek őrzését, kísérését, szállítását végrehajtók áldozatos munkájával a Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság eleget tett a hatályos normákban rendeltetteknek.

2010 után az Európát és hazánkat, megyénket érintő illegális bevándorlási hullámot negyedik generációsnek értékelhetjük.

Ebben az időszakban már olyan családtagok (apa, anya, feleség, gyerek, nagyszülő, egyéb rokon) kísérelték az övezet határain belülre jutást, akik a korábban már legálisan, illegálisan bejutó családtagjukhoz, egyéb hozzátartozójukhoz indultak.

A menekültek soraiban sok csecsemő és ellátásra szoruló idős, illetve mentálisan vagy egészségileg legyengült állapotú személy volt, akiknek az ellátását meg kellett oldani.

Nehézséget okozott az illetékességi területünkön a jellemző módon magukat afgánnak valló, felnőtt kísérő nélkül érkező gyermek- és fiatalkorúakkal kapcsolatos eljárási, ellátási, őrzési feladatok protokolljának betartása.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság egészségügyi és pszichológiai alosztálya kialakított egy olyan az EU, a Frontex és a Egészségügyi Világszervezet által is elismert vizsgálati metódust, amellyel eseti szaktanácsadóként eljárva, nagy bizonyossággal meg tudták állapítani az eljárás alatt álló, hiteles közokirattal nem bíró személyek életkorát.

Szintén a rendőrorvosoknak köszönhetően alakították ki és működtették az egészségügyi ellenőrző áteresztőpontot.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság tevékenységében kiemelt helyet kapott a legális és illegális migrációban érintett „ügyfelekkel” kapcsolatba kerülő állomány intézkedési, viselkedési, kommunikációs kultúrájának fejlesztése.

Geopolitikai helyzete következtében Magyarország egyértelműen megkerülhetetlen a legális és illegális migráció kérdésében.

E tény ismeretében pedig össztársadalmi feladat az eltérő kultúrákból érkezők és a társadalom tagjai közötti kapcsolatok társadalmi és jogszabályi normáknak megfelelő érvényesítése.

A megerősítésre áttrendelt állomány célirányos felkészítésének hála sikerült súlyos konfliktusok nélkül kezelni az eseményeket, egészen az illegális bevándorlók tömegének 2015. nyári–ősi jogsértő fellépéséig.

Jövőkép, feladatok

Az illegális migráció eltérő módon érinti az Európai Unió mint célterület tagországait, ezért a célországoknak az illegális bevándorlás elleni harcban különböző érdekeik, eljárási protokolljaik vannak.

A közép-európai országok, így Magyarország is átmeneti zónát alkotnak a nyugati és a keleti országok között, a nyugati migráció szempontjából a tranzitfolyosó szerepét töltjük be.

A kibocsátó országokban jelen lévő, vagy valószínűként prognosztizálható gazdasági nehézségek, az élelmiszer és az ivóvíz hiánya, a túlnépesedés, a faji, vallási, nemzetiségi hovatarozás, a politikai és felekezeti ellentétek, a radikalizálódó szélsőségek, valamint számos további ok miatt továbbra is számítani kell a menekültek rohamára. Sem rövid, sem hosszú távon nem várható a nagy létszámú (tömeges) illegális bevándorlás okozta rendészeti, politikai, gazdasági nyomás mérséklődése.

A Csongrád Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén zajló határrendészeti tevékenységet jelentősen befolyásolja az ázsiai, afrikai országokban kialakult politikai, gazdasági helyzet, a faji, vallási ellentéteken alapuló belső megmozdulások, fegyveres konfliktusok és azok nyomán a legális, valamint illegális migrációval összefüggő primer és szekunder hatás.

A migráció leginkább Magyarország déli határait érinti, jelentős nyomás alá helyezve a szerb–magyar szárazföldi határszakaszt.

A magyar állam által bevezetett háromelemes határőrizeti rendszer következtében a korábbi időszakokhoz képest minimálisra csökkent azoknak a száma, akikkel szemben az államhatár tiltott átlépése miatt kellett intézkedni.

Az illegális bevándorlás kapcsán a szerbiai határszakaszon tapasztalt tények és előrejelezhető kockázatelemzési adatok alapján a rövid, közép- és

hosszú távú hatások nemzetközi szinten egységes értelmezésű és célzatú kezelése szükséges:

- a) Illegális bevándorlók által elkövetett bűncselekmények számának növekedése, ami a helyi lakosság, az állami szervek reakcióját váltja ki a hatás-ellenhatás elvét követve.
- b) Terrorcselekmények számának növekedése, azok következményeinek súlyosbodása, a lakosság biztonságérzetének csökkenése. A Franciaországban, Belgiumban történtek ösztársadalmi következményei megmutatták, hogy egy régió, ország működése, állampolgárainak napi életvitele megnehezíthető huzamos időszakon keresztül is.
- c) Az „árnyéktársadalmak” (no-go zónák) közbiztonsági veszélyek halmazát rejtik magukban, a multi-, interkulturális együttélés konfliktusai nagy valószínűséggel még hangsúlyosabbakká válnak.
- d) Vitatható, ámde elgondolkodtató, miszerint a legnagyobb veszélyt várhatóan a humán egészségügyi krízisek okozzák.

Megoldások

Az ország és a schengeni határ belső biztonsága, a megye illetékességi területén a határ- és a belső biztonság fenntartása érdekében az elmúlt évek tapasztalatai alapján szükséges bővíteni a határrendészeti szakterületen tevékenykedők létszámát, fejleszteni, karbantartani a rendelkezésre álló határőrizethez és a határfogalom biztonságos ellenőrzéséhez szükséges technikai eszközöket.

Az elmúlt években növekvő intenzitású, nagyságú, összetételű illegális bevándorlás kezelésének területén további intézkedéseket indokolt végrehajtani:

- Folyamatos tájékoztatással (tett és tervezett rendészeti intézkedések, együttműködés lehetséges felületei, elérhetőségek) meg kell erősíteni a frekvenciát területeken élők biztonságérzetét, meg kell előzni az idegenellenességet, illegális határátlépők elleni erőszakos, agresszív cselekményeket.
- Jelentkező másodlagos migrációs károk finanszírozására kárenyhítési alap létrehozása.
- Rendészeti területen kiemelt szerepet kell kapnia és komplexen kell kezelni a helyi lakosság szubjektív biztonságérzetének garantálása mellett az irreguláris migrációban rejlő terrorfenyegetettségi faktorok kiszűrését, a szokásos rend szerinti eljárási protokollt, és a járványügyi megelőző tevékenység mindenoldalú biztosítását, végrehajtását.

- Nemzeti jogszabályi környezet korrekciójával indokolt csökkenteni, kizárni a menekültjoggal történő visszaélés (tömeges, intézményes) lehetőségét, gondoskodni kell a jogsértő magatartás jogkövetkezményeinek betartásáról.
- A hatályos nemzeti jognak és az annak érvényesítését elősegítő szakmai normáknak összességében és elemeiben is ki kell állniuk az alkotmányosság próbáját.
- Az illegális bevándorlás nemzetközi jellegére tekintettel annak érdemi és egységes rendezése csak a tagállami szövetség egységes értelmezése, rendészeti és jogpolitikai egyezsége alapján oldható meg.
- A schengeni tagállami szövetség „négylépcsős ellenőrzési modell”-jének érdemi alkalmazásával jelentősen csökkenthető az Európához közeli (nyugat-balkáni régió) országok területéről az illegális bevándorlók kibocsátása.
- A tanulmányban említett egyéb problémák érdemi kezelését komplexen és folyamatában kell kezelni.
- Indokolt az illegális bevándorlók őrzési helyeire vonatkozó mentési, kiürítési tervek többoldalú kidolgozása.

IRODALOM

- Csóke Melinda:** A migráció jellemzőinek, hatásainak és kezelési lehetőségeinek vizsgálata a szerb-magyar határszakaszon. Diplomamunka. Szegedi Tudományegyetem Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar Területi Szociálpolitika mesterszak, Szeged, 2015
- Dániel Endre:** Az életképes rendszer modell. Proactive Management Consulting–Széchenyi István Egyetem, Győr, 2011
- Földi Krisztina:** Illegális Migrációval Kapcsolatos Igazságügyi Statisztikai Adatok Elemzése. Szakdolgozat. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2015
- Görbe Attiláné dr. Zán Krisztina:** Migráció-előítélet-idegenellenesség. Előítélet kutatás a belügyi ágazatban. Nemzeti Közszerológiai Egyetem, Budapest, 2014
- Hautzinger Zoltán – Hegedüs Judit – Klenner Zoltán:** A migráció elmélete. Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi Kar, Budapest, 2014
- Hautzinger Zoltán:** Prológus. Határórség – 100 év a minőség jegyében. In: **Hautzinger Zoltán (szerk.):** Tanulmányok a „Határellenőrzés a veszélyhelyzetek tükrében” című konferenciáról. Pécs, 2006 [Pécsi Határőr Tudományos Közlemények VI.]
- Klein Sándor:** Vezetés és szervezet pszichológia. SHL Kft., Budapest, 2001
- Kovács Gábor:** A hatékony vezetői munka alapjai a rendőrség helyi szerveinek irányításában és vezetésében. Jegyzet. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2009
- Parádi József – Suba János – Vedó Attila:** A magyar-román határ és őrzése 1867–1918. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, Budapest, 2011
- Sallai János:** Az államhatárok. Press Publica Kiadó, Budapest, 2004 [Változó világ 58.]

Sallai János: Egy idejét múlt korszak lenyomata. A vasfüggöny története. Hanns-Seidel Alapítvány, Budapest, 2012

Szabó Henrik (szerk.): A bűnmegelőzés elmélete és gyakorlata. Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2008

Szabó József: A rendőrség-határőrség integrációja a teljes jogú schengeni tagság tükrében. Széchenyi István Egyetem, Győr, 2011